

A educa în libertate

Încrederea, al cărei obiect suntem, este un stimul pentru a acționa; neîncrederea, din contră, paralizează. De aceea este necesar să-i ajutăm pe copii să-și gestioneze libertatea.

09.03.2014

Dumnezeu a vrut să creeze ființe libere, cu toate consecințele pe care acest fapt le presupune. Ca un Tată bun, ne-a dat o călăuză – legea morală – pentru ca noi să putem folosi corect libertatea, adică în așa fel încât ea să se întoarcă spre

propriul nostru bine. În același timp
*a vrut să se expună riscului rezultat
din libertatea noastră (1).*

Într-un fel, putem spune că Cel
Atotputernic a acceptat să supună
aprobării omului propriile planuri;
*că Dumnezeu binevoiește să se
coboare la nivelul libertății noastre, al
imperfecțiunii, al slăbiciunilor noastre*
(2) pentru că El preferă iubirea
noastră liber consimțită și nu sclavia
marionetei; El preferă mai degrabă
eșecul aparent al planurilor sale
decât să ne condiționeze răspunsul.

Sfântul Josemaría citează în *Drum* o
„afirmație” atribuită Sf. Tereza: „
*Tereza, eu am vrut...., dar oamenii n-
au vrut* ” (3). Jertfa lui Cristos pe
cruce dovedește în modul cel mai
elocvent cât de mult este dispus
Dumnezeu să respecte libertatea
noastră umană; și dacă El a ajuns
până aici, va putea spune un părinte
creștin *cine sunt eu ca să nu fac la fel?*

A-ți iubi copiii înseamnă să fii de acord cu libertatea lor. Iar, aceasta presupune și *a te expune unui risc* : să te expui consecințelor produse de libertatea copiilor tăi. Numai astfel vor fi responsabili cu adevărat de creșterea lor: o operație vitală, immanentă și nu un automatism sau un reflex condiționat de constrângere sau manipulare.

În același mod în care planta nu crește pentru că grădinarul trage de ea ci pentru că ea își prepară singură hrana, la fel și ființa umană progresează în umanitate în măsura în care își asigură liber modelul pe care îl primește inițial. De aceea, părinții *care iubesc cu adevărat, care caută sincer binele copiilor lor, după ce le-au dat sfaturile și indicațiile oportune, trebuie să se retragă ușor pentru ca nimic să nu dăuneze marelui bine care este libertatea, care îl face pe om să iubească și să îl servească pe Dumnezeu. Ei trebuie să-*

și amintească faptul că Dumnezeu însuși a vrut ca noi să-l iubim și să-l servim în mod liber și că El ne respectă deciziile personale (4).

O libertate dorită, dorită neîncetat

De aceea a dori libertatea copiilor săi se situează foarte departe de o indiferență fără griji față de modul în care copiii se servesc de ea.

Paternitatea continuă în educație ceea ce a început la naștere. Prin urmare, a vrea libertatea copiilor tăi înseamnă de asemenea a ști să o vrei din nou.

Așa cum Dumnezeu procedează cu oamenii, îi sensibilizează, îi fortifică, părinții trebuie să fie capabili să-și invite copiii să fie în stare să-și utilizeze abilitățile astfel încât să crească oameni buni. Un bun prilej pentru a face acest lucru este, poate, unul din momentele în care copiii cer permisiunea de a urmări anumite planuri. Atunci poate fi

oportun să li se răspundă că ei trebuie să decidă după ce au analizat toate circumstanțele situației și că trebuie să-și pună întrebarea dacă știu că lucrul pe care îl cer le convine în mod real sau nu, ajutându-i să distingă necesitatea de capriciu, să înțeleagă că nu este drept să risipească banii pe lucruri pe care mulți nu și le pot permite etc.

Jucându-ne un pic cu cuvintele, putem să ne imaginăm că verbul „*requérir*” (a cere, a solicita, a pretinde) se referă la un fel de dublă voință: „*quérir*” (în sensul etimologic al termenului *chercher* = a căuta) și *re-quérir* (a căuta din nou). Nu este posibil să ceri libertatea umană dacă nu-i iubești în prealabil consecințele, dacă nu ți le asumi sau nu le respecti. De aceea, respectul autentic al libertății trebuie să promoveze efortul intelectual iar cerințele morale ajută persoana să știe să se controleze, să se autodepășească.

Acestea sunt modalitățile unui asemenea progres uman. De exemplu, părinții trebuie să se aștepte de la copiii lor, în funcție de vârsta lor, ca ei să respecte anumite limite. Uneori, o pedeapsă poate fi necesară dar, aplicând-o cu prudență și moderație, explicând cauzele, și este de la sine înțeles, fără violență.

Să ai încredere în copil și să-l încurajezi cu răbdare dă cele mai bune rezultate. *Chiar în cazul extrem în care copilul ia o decizie, pe care părinții au motive bune să o considere greșită, chiar o sursă de necaz, soluția nu constă în violență ci în înțelegere și – mai mult – este bine să rămână alături de copil, să-l ajute să treacă peste dificultăți și, dacă este necesar, să tragă tot binele posibil din acest rău (5).*

În orice caz, sarcina de formare constă în a face în așa fel încât oamenii să vrea; în definitiv, a oferi

uneltele intelectuale și morale,
pentru ca fiecare să fie capabil să
facă binele din convingere
personală.

A ști să corectezi

Să respecti persoana și libertatea ei
nu înseamnă să consideri că tot ce
gândește sau face ea este bun.

Părinții trebuie să discute cu copiii
lor despre ceea ce este bine sau mai
bine și, în anumite cazuri, vor trebui
inevitabil să aibă curajul să-i
corecteze cu energia necesară.

Fiindcă nu numai își respectă dar își
și iubesc copiii și nu le *tolerează*
orice comportament.

Dragostea este tot ceea ce putem
întâlni mai puțin tolerant, permisiv
sau condescendent în relațiile
umane; pentru că, dacă este posibil
să iubești pe cineva cu defectele sale,
nu este posibil să-l iubești *din cauza*
acestor defecte. Dragostea dorește
binele persoanei, vrea ca aceasta să

dea ce este mai bun din ea însăși, ca ea să atingă fericirea. Iată de ce cel care iubește vrea ca celălalt să lupte împotriva deficiențelor și visează să-l ajute să se corecteze.

Elementele pozitive ale unei persoane – cel puțin potențialmente – sunt întotdeauna mai numeroase decât defectele și aceste calități o fac mai demnă de a fi iubită. Or, noi nu iubim calitățile pozitive ci persoanele care le posedă iar acestea posedă aceste calități amestecate cu altele care sunt un pic mai puțin pozitive. O atitudine *corectă* este adesea rezultatul multor *corectări*, care vor fi cu atât mai eficiente cu cât ele sunt făcute într-un sens pozitiv reliefând ceea ce poate fi ameliorat pe viitor.

În lumina tuturor celor spuse se înțelege bine că orice metodă educativă apelează la libertatea persoanelor. Cu siguranță, prin aceasta educația se deosebește de

instrucție sau dresaj. „A educa în spiritul libertății” este un pleonasm, nu adaugă nimic verbului a „educa”.

Valoarea educativă a încrederii

Totuși expresia „a educa în spiritul libertății” permite să pui accentul pe necesitatea formării într-un climat de încredere. Cum am subliniat deja, așteptările celorlalți în raport cu comportamentul nostru sunt ca niște motivații morale ale acțiunilor noastre.

Încrederea celorlalți ne determină să acționăm. În schimb, ne simțim paralizați observând neîncrederea celorlalți în noi. Lucrul acesta este foarte evident în cazul persoanelor mai tinere sau a adolescenților, al căror caracter este în modelare și sunt, cu atât mai mult, influențați de judecata celor din jur.

A avea încredere înseamnă a avea credință, a da credit cuiva, a-l

considera capabil de a deține adevărul, de a-l manifesta sau a-l păstra, după caz, dar și de a-l trăi. Încrederea acordată cuiva antrenează de obicei un efect dublu: mai întâi, un sentiment de recunoștință căci este conștient că a primit un dar; în plus, încrederea favorizează sentimentul responsabilităților sale.

Dacă cel care îmi cere ceva important speră că am să-i dau înseamnă că are încredere că pot s-o fac; ideea pe care și-o face despre mine este favorabilă. Dacă această persoană se încrede în mine, mă simt dator să-i satisfac așteptările, să răspund de actele mele. A avea încredere în cineva, iată un mod foarte profund de a-i încredința o sarcină.

O bună parte din ceea ce educatorii pot face depinde de doza de încredere pe care o inspiră celor din

jur. Părinții mai ales trebuie să păstreze încrederea copiilor lor, dovedindu-le ei înșiși încrederea pe care o au în minori. Când sunt mici, este bine să-i stimulezi să-și folosească libertatea, de exemplu cerându-le anumite lucruri și dându-le explicații despre bine și rău. Or, aceasta n-ar avea sens dacă ar lipsi încrederea, acest sentiment reciproc care îi ajută pe oameni să-și deschidă sufletul și fără de care este dificil să propui obiective și sarcini care să contribuie la creșterea personală.

Încrederea se dă, se obține, se generează; ea nu poate fi impusă ori cerută. O meriți prin exemplul integrității tale: să dai tu însuși mai întâi ceea ce ceri altora. Astfel obții autoritatea morală necesară pentru a pretinde altora și înțelegi că a educa în libertate face posibil să educi libertatea.

(O atitudine corectă este adesea rezultatul multor corecții, care vor fi cu atât mai eficiente cu cât sunt făcute într-un sens pozitiv, reliefând mai ales ceea ce poate fi ameliorat pe viitor.)

A educa libertatea

Educația se poate înțelege ca o *abilitare a libertății* cu scopul de a putea percepe ceea ce este valoros – ceea ce îmbogățește și invită la creștere – și de a face față cerințelor practice. Acest lucru se obține propunând obiective libertății, sarcini pline de bun simț.

Fiecare vârstă a vieții are aspectele sale pozitive. Una dintre cele mai nobile, la tinerețe, este ușurința de a acorda încredere și de a răspunde pozitiv solicitărilor amabil exprimate. Într-un timp relativ scurt se pot remarca schimbări notabile la tineri, cărora li s-au încredințat sarcini pe care și le puteau asuma și

le considerau importante: să ajute pe cineva, să colaboreze cu părinții într-un scop educativ etc.

În schimb, această noblete se manifestă, într-o formă pervertită și adesea violentă, contra celor ce se limitează să le fleteze capriciile. La prima vedere, această atitudine este mai comodă, dar cu timpul prețul plătit este mult mai ridicat și, mai ales, aceasta nu duce la maturizare, căci nu-i pregătește pe tineri pentru viață.

Cel care se obișnuiește încă din copilărie să creadă că totul își găsește automat o soluție, fără vreun efort sau abnegație, nu se va maturiza probabil cu timpul. Atunci când viața îl va răni – ceea ce se va întâmpla inevitabil – nu va mai exista poate soluție. Omul trebuie să învețe să-și modeleze caracterul, să învețe să aștepte rezultatele după un lung

efort și neîntrerupt, să învingă sclavia prezentului acaparator.

Sigur că atmosfera de hedonism și consumism care prevalează astăzi în multe familii din „lumea întâi”, dar și într-un mare număr din mediul țărilor mai puțin dezvoltate, nu ajută să sesizezi valoarea virtuții sau satisfacția de a întârzia o satisfacție pentru a obține un bine mai mare.

În ciuda acestei circumstanțe nefavorabile, bunul simț poate pune în evidență importanța efortului; în zilele noastre, de exemplu, cultura sportivă este o referință foarte puternică, care dă de înțeles că cel ce dorește să câștige o medalie trebuie să fie gata să se supună la antrenamente prelungite și dure.

În general, persoana capabilă să se orienteze spre bunuri ce merită într-adevăr osteneala trebuie să fie pregătită să înfrunte sarcini de mare anvergură și să persevereze cu

tenacitate în efortul său când apar dificultățile și descurajarea. Aceste două dimensiuni ale forței sufletului furnizează energia morală pentru a nu te mulțumi cu ceea ce deja ai obținut ci de a continua să ameliorezi, să progresezi. Astăzi este important în mod special să arătăm cu elocvență că o persoană dotată cu o asemenea energie morală este *mai liberă* decât alta care nu o are.

Noi toți suntem chemați să câștigăm această *libertate morală*, care nu se poate obține decât printr-o alegere bună din punct de vedere moral – și nu prin orice altă alegere – a liberului arbitru. Este o provocare pentru educatori, mai ales pentru părinți să arate într-un mod convingător că folosirea autentic umană a libertății nu constă atât în a face ceea ce avem noi chef cât a face binele, *pentru că așa vrem*, ceea ce, după cum sfântul Josemaría avea

obiceiul s-o spună, *este motivul cel mai supranatural posibil (6).*

Aceasta este calea pentru a ieși din atmosfera sufocantă a suspiciunii și a constrângerii morale, care te împiedică să cauți pașnic adevărul și binele și să aderi cordial la ea. Nu este o mai mare orbire decât să te lași dus de pasiuni, de „pofte” sau de lipsa de chef. Cel care nu poate aspira decât la lucruri care îi convin este mai puțin liber decât cel care poate să-și propună un bine anevoios nu numai pe hârtie ci și în operele sale.

Nimeni nu este mai nefericit decât cel care, având ambiția să facă binele, se surprinde fără forțe pentru a merge până la capăt. Căci libertatea își găsește întregul sens *când este pusă în serviciul adevărului care răscumpără, când o folosim pentru a căuta Iubirea infinită a unui*

Dumnezeu care ne eliberează de toate constrângerile (7).

J.M. Barrio

1. Sf. Josemaría Escrivá de Balaguer,
Când Cristos trece, nr. 113.

2. *Ibid.*

3. Cf. Sf. Josemaría Escrivá de Balaguer,
Drum, nr. 761.

4. Sf. Josemaría Escrivá de Balaguer,
Colocvii cu Mons. Escrivá de Balaguer, nr. 104.

5. *Ibid.*

6. Sf. Josemaría Escrivá de Balaguer,
Când Cristos trece, nr. 17.

7. Sf. Josemaría Escrivá de Balaguer,
Prietenii lui Dumnezeu, n. 27.

.....

pdf | document generat automat din
[https://dev.opusdei.org/ro-ro/article/a-
educa-in-libertate/](https://dev.opusdei.org/ro-ro/article/a-educa-in-libertate/) (06.08.2025)